

بررسی فقهی و قانونی جرم قذف

مؤلف:

رضا جعفرزاده

سرشناسه: جعفرزاده، رضا، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور: بررسی فقهی و قانونی جرم قذف/ مولف رضا جعفرزاده.
مشخصات نشر: تهران: مهرگان مبین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.
شابک: ۶-۰۶-۶۱۷۶-۶۲۲-۹۷۸-
وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۹.
موضوع: قذف
موضوع: *Qazf
موضوع: حقوق جزا -- ایران
موضوع: Criminal law -- Iran
موضوع: حقوق جزا (فقه) -- ایران
موضوع: Crime law (Islamic law) -- Iran
رده بندی کنگره: BP/۸۸/۱۸۹۶/۴ب ۱۳۹۷
رده بندی دیویی: ۳۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۰۸۶۳۶

بررسی

فقهی و قانونی جرم قذف

مؤلف: رضا جعفرزاده

مدیر اجرایی: رحمت نقوی ساروکلایی

ناشر: مهرگان مبین

صفحه آرایشی: گروه هنر مهرگان

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

آدرس: تهران، میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، کوچه رسالتی.

پلاک ۷، واحد ۸، تلفن تماس: ۶۶۵۶۹۶۵۰

کلیه حقوق این اثر (چاپ و اقتباس) برای انتشارات مهرگان مبین است و

هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ، انتشار و کپی کل و

یا بخش هایی از این کتاب را به هر صورت ندارد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۱
فصل اول: کلیات	۱۳
۱-۱- جرم و تعاریف آن از دیدگاه مختلف	۱۳
۱-۱-۱- جرم در لغت	۱۳
۱-۱-۲- جرم از دیدگاه فقه	۱۴
۱-۱-۳- جرم از دیدگاه حقوق	۱۵
۲-۱- قذف و تعاریف آن از دیدگاه مختلف	۱۶
۱-۲-۱- قذف در لغت	۱۶
۲-۲-۱- قذف از دیدگاه فقه	۱۷
۳-۲-۱- قذف از دیدگاه حقوق	۱۸
۳-۱- قذف و حکم آن در اسلام	۲۰
۴-۱- مقایسه تطبیقی جرم قذف با سایر عناوین مشابه	۲۴
۱-۴-۱- جرم افترا	۲۴
۱-۴-۱-۱- مفهوم حقوقی جرم افترا	۲۵
۱-۴-۱-۲- عناصر تشکیل دهنده جرم افترا	۲۷
۱-۴-۱-۳-۱- عنصر قانونی جرم افترا	۲۷
۱-۴-۱-۳-۲- عنصر مادی جرم افترا	۲۸
۱-۴-۱-۳-۳- عنصر روانی جرم افترا	۳۰
۲-۴-۱- جرم توهین و عنصر قانونی جرم توهین	۳۶
۱-۲-۴-۱- عنصر مادی جرم توهین	۳۸
۲-۲-۴-۱- عنصر روانی جرم توهین	۴۱
۳-۴-۱- جرم نشر اکاذیب	۴۱
۱-۳-۵-۱- عنصر قانونی نشر اکاذیب	۴۵
۲-۳-۴-۱- عنصر مادی نشر اکاذیب	۴۵
۳-۳-۴-۱- عنصر معنوی نشر اکاذیب	۴۷
۴-۴-۱- جهات اشتراک عناوین مشابه با قذف	۴۷
۵-۴-۱- جهات افتراق عناوین مشابه با قذف	۴۸
۱-۵-۴-۱- قذف با افترا	۴۹
۲-۵-۴-۱- قذف با توهین	۵۱

۵۲	۱-۴-۳- قذف با نشر اکاذیب
۵۴	نتیجه گیری
۵۵	فصل دوم: عناصر تشکیل دهنده جرم قذف
۵۶	۱-۲- عنصر قانونی جرم قذف
۵۷	۲-۲- عنصر مادی جرم قذف
۵۷	۱-۲-۲- اعمال مرتکب قذف
۵۸	۲-۲-۲- موضوع انتساب در جرم قذف
۵۹	۱-۲-۲-۲- شرایط لفظ مجرمانه قذف آمیز
۶۱	۲-۲-۲-۲- نقش عرف
۶۲	۳-۲-۲-۲- انواع الفاظ مجرمانه قذف آمیز
۶۳	۱-۳-۲-۲- الفاظ صریح در جرم قذف
۶۵	۲-۳-۲-۲-۱- الفاظ غیر صریح در جرم قذف
۶۸	۴-۲-۲-۲- معین بودن حرف انتساب
۷۱	۲-۲-۲-۲- معاملات در جرم قذف
۷۳	۶-۲-۲-۲- شرکت در جرم قذف
۷۴	۷-۲-۲-۲- تعدد در جرم قذف
۷۵	۱-۷-۲-۲-۲- تعدد مادی در جرم قذف
۷۷	۲-۷-۲-۲-۲- تعدد معنوی در جرم قذف
۷۹	۸-۲-۲-۲- تکرار جرم قذف
۸۰	۹-۲-۲-۲- قذف دسته جمعی
۸۱	۱-۹-۲-۲-۲- قذف دسته جمعی با یک لفظ و یک اهر
۸۲	۲-۹-۲-۲-۲- قذف دسته جمعی با الفاظ متعدد و جداگانه
۸۴	۳-۲- عنصر روانی جرم قذف
۸۴	۱-۳-۲- قصد، انگیزه، سوء نیت و تاثیر آن در جرم قذف
۸۴	۱-۱-۳-۲- ملاک در قصد مجرمیت
۸۵	۲-۱-۳-۲- انگیزه مجرمانه و تاثیر آن در تحقق جرم و مجازات
۸۶	۳-۱-۳-۲- سوء نیت عام و سوء نیت خاص جرم قذف
۸۶	۲-۳-۲- انتساب مسئولیت کیفری در جرم قذف
۸۷	۱-۲-۳-۲- موانع مسئولیت کیفری
۸۷	۲-۲-۳-۲- علل مانع مسئولیت
۸۸	۳-۲-۳-۲- علل تام و نسبی مانع مسئولیت کیفری قذف کننده
۸۸	۱-۳-۲-۳-۲- علل تام مانع مسئولیت کیفری قذف کننده
۸۷	۲-۳-۲-۳-۲- علل نسبی مانع مسئولیت کیفری قذف کننده

۱۰۰	بحث و نتیجه گیری
۱۰۱	فصل سوم: شرایط اختصاصی، اثبات و مجازات جرم قذف
۱۰۱	۱-۳- شرایط قذف کننده برای تحقق جرم قذف
۱۰۲	۱-۳-۱- بلوغ
۱۰۳	۱-۳-۲- عقل
۱۰۴	۱-۳-۳- قصد
۱۰۴	۱-۳-۴- آزادی و اختیار
۱۰۶	۱-۳-۵- بودن رابطه ابوت بین قاذف و مقذوف
۱۰۶	۲-۳- شرایط قذف شونده برای تحقق جرم قذف
۱۰۸	۱-۲-۳- انسان
۱۰۸	۲-۲-۳- عفت و پاکدامنی
۱۱۰	۳-۲-۳- بلوغ و عقل
۱۱۱	۴-۲-۳- اسلام
۱۱۲	۳-۳- ادله اثبات جرم قذف
۱۱۲	۱-۳-۳- ادله مقرر در قانون مجازات اسلام
۱۱۲	۲-۳-۳- علم قاضی به عنوان دلیل اثبات قذف
۱۱۳	۴-۳- مجازات قذف
۱۱۴	۱-۴-۳- مجازات اصلی جرم قذف
۱۱۷	۲-۴-۳- مجازات تبعی جرم قذف
۱۱۵	۳-۴-۳- موارد تشدید مجازات جرم قذف
۱۱۷	۴۴۳- موارد تعزیر قذف کننده
۱۱۹	بحث و نتیجه گیری
۱۲۰	۵-۳- مستحق استیفای حد قذف
۱۲۱	۱-۵-۳- قابلیت به ارث رسیدن حد قذف
۱۲۳	۲-۵-۳- نحوه ارث بری حد قذف
۱۲۴	بحث و نتیجه گیری
۱۲۴	۳-۵-۳- مقذوفی بدون وارث
۱۲۵	۶-۳- موارد سقوط حد قذف
۱۲۵	۱-۶-۳- تأیید و تصدیق مقذوف
۱۲۵	۲-۶-۳- اقامه یتیم
۱۲۶	۳-۶-۳- رجوع شهود از شهادت
۱۲۶	۴-۶-۳- عفو قاذف توسط مقذوف
۱۲۶	۵-۶-۳- قذف زوجه توسط زوج (لعان)

۱۲۶	۲-۶-۶- تکذیب شهود توسط قذف شونده
۱۲۷	۲-۶-۷- فقدان اهلیت شهود
۱۲۹	نتیجه
۱۳۱	پیشنهاها
۱۳۳	نکات
۱۳۹	منابع و مأخذ

مقدمه

انسان از زمانی که شروع به زندگی گروهی کرد همواره در طول تاریخ با فرآیندهای مجرمانه درگیر بوده و به منظور حفظ منافع فردی و جمعی در مقابل تعرض کنندگان به سنت‌ها و آداب و رسوم از خود واکنش را نشان داده است. مع ذلک در ارتباط با بررسی جرم قذف که یکی از مصادیق جرائم علیه شرافت و حیثیت اشخاص می‌باشد. به لحاظ اینکه شخصیت افراد بالاترین سرمایه معنوی و زندگی اشخاص به حساب می‌آید، اسلام در حرمت نهادن به آن نهایت توصیه را کرده و خدشه وارد کردن بر آن را جزء گناهان کبیره محسوب نموده است. قرآن می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعُنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» (سورۃ نور، آیه ۲۳)؛ آن‌هایی که بانوان پاک دامن بی توجه به زشتکاری مؤمنه را قذف می‌کنند ملعون دنیا و آخرت هستند و عذاب بزرگ برای آنها خواهد بود. با توجه به این که هر فعل و قولی به لحاظ موقعیت آن و ارتباطی که با اشخاص پیدا می‌کند، قهراً دارای حکم و حقی خواهد بود. قذف از جمله اقوالی است که گذشته از حکم تکلیفی آن دارای حکم حقوقی کیفری نیز می‌باشد.

از منظر قانون گذار جمهوری اسلامی و از منظر حقوقی باید بیان نمود که این قبیل جرائم از طریق انتساب عناوین ناشایست زنا یا لواط به شده یا به طوری که حیثیت طرف جرم را خدشه دار سازد، صورت می‌گیرد. چرا که قذف از کلماتی است که از باب خطرناکی برخوردار است و اصولاً در مقام لکه‌دار کردن افراد به کار می‌رود و از این جهت اسلام که حافظ منافع حقوقی و مدافع شخص و شخصیت افراد مظلوم می‌باشد با شرایطی برای قاذف به عنوان مجرم و بزه‌کار تعیین کرده است که همان حد باشد.

البته قذف گذشته از حکم حقوقی که ضمن تنبیه بزه‌کار موسبت با دارندگی دارد، دارای حکم تکلیفی و وضعی نیز می‌باشد که هر کدام در جای خود نقش خود را ایفا می‌کنند. قانونگذار جمهوری اسلامی نیز که از فقه اسلامی و موازین دین مبین اسلام تبعیت نموده است تلاش کرده است تا با جایگزینی قذف از حیثیت و کرامت انسانی مدافعه نماید. قذف به دلیل خدشه و لطمه‌ای که بر مقدوف وارد می‌کند، برای وی ایجاد حق می‌نماید و او می‌تواند با مراجعه به محاکم قضایی تقاضای تنبیه قاذف را نماید و حاکم وظیفه دارد که قاذف را احضار نماید و از او استنطاق کند، اگر وی در قذف صادق بود، مقدوف مدیون می‌گردد و الا قاذف هشتاد تازیانه حد می‌خورد و در صورت عدم استیفا حق و مرگ مقدوف، حد بعنوان یک حق انسانی به ورثه او منتقل می‌گردد، منتها ارث بری حد قذف مانند امور مالی نیست که مراتب قرب و بعد ورثه در آن لحاظ گردد، بلکه هر کس از اقربا در هر مرتبه‌ای از مراتب قرار گرفته باشد می‌تواند استیفا حد از قاذف بنماید.

در مورد جرم قذف، تنها گفتن فحشی که متضمن نسبت ناموسی ناروا باشد، قذف نیست. قانون می‌گوید چنانچه افرادی نزد مراجع قضایی به عنوان شاهد زنا یا لواط دیگران حاضر شوند، اما شهادت آنها مستند به

مشاهده نباشد یا تعدادشان به حد نصاب لازم برای شهادت نرسد، عمل آنها نیز قذف و مستوجب مجازات خواهد بود. همچنین قذف محدود به گفتن فحش ناموسی نیست، نوشتن آن یا درج الکترونیک (نظیر انتشار در اینترنت یا ارسال ایمیل) نیز طبق قانون جدید مجازات اسلامی جرم انگاشته شده است.

لذا با توجه به اهمیت جبران ضرر و زیان‌های معنوی و تأثیر آن بر روحیه افراد، در مباحثی جداگانه از نظر فقهی و حقوقی به این بحث پرداخته می‌شود. که در نظام حقوقی ایران و فقه امامیه، جرم قذف دارای چه ارکانی است و نظام تقنینی ایران با توجه به موازین فقهی چه تمهیداتی را برای جلوگیری از این جرم معنوی، اندیشیده‌اند. لذا جرم قذف در این کتاب بر اساس قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مورد نگارش قرار گرفته است. و تلاش شده است تا بزه قذف به شیوه‌ای جامع از نظر فقهی و قانونی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

و از آنجایی که جرم قذف با عناوین مشابه هم تا حدودی مورد بررسی قرار گرفته است، لذا می‌تواند در تشخیص این جرایم جرم قذف، برای جامعه حقوقی مفید واقع گردد و می‌تواند بعنوان منبع مطالعاتی خوبی برای دانشجویان رشته حقوق و فقه و مبانی حقوق، پژوهشگران، و کلاً و قضات محترم دادگستری مورد توجه قرار گیرد.

و در پایان از استاد عزیزم جناب دکتر ایراد گلدوزیان تقدیر و تشکر می‌نمایم که در نگارش این کتاب راهنمایی نمودند و مشوق اصلی اینجانب در نگارش این کتاب ایشان بودند و جا دارد که این اثرم را تقدیم استاد عزیزم بنمایم.

با تشکر

رضا جعفرزاده